

Надія Корпач, Наталія Філонова

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)***ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

У статті йдеться про соціальні проблеми сучасної української молоді в умовах інтеграційних, глобалізаційних, складних соціально-економічних, політичних процесів в Україні та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *молодь, соціальні проблеми, державна молодіжна політика.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Молодь є суспільно диференційованою соціально-демографічною спільнотою, якій притаманні специфічні фізіологічні, соціально-психологічні, теоретико-пізнавальні, культурно-освітні та інші властивості, що характеризують її біо-соціальне дозрівання як здійснення самовиразу її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей [3, 63].

Молоде покоління формується безпосередньо під впливом соціально-економічних, культурних, історичних, демографічних, географічних чинників, які вирізняють їх від попередніх поколінь, але у будь-якому суспільстві молодь є і головним носієм інтелектуального, фізичного потенціалу свого народу і найбільш вразливою та незахищеною категорією населення.

Швидкі та непередбачувані перетворення, інтеграційні, глобалізаційні, складні соціально-економічні та політичні процеси в сучасному українському суспільстві зумовили загострення низки молодіжних проблем, сутність яких полягає в основних протиріччях між самими молодими людьми, іншими соціальними групами, поколіннями. Шукаючи своє місце і призначення в таких умовах є велика небезпека стати жертвою кардинальних соціальних змін. Щоб цього не сталося в Україні, як і в інших державах, розробляється і впроваджується державна молодіжна політика задля реалізації прав і свобод, запитів і потреб молоді.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблемам молоді та питанням реалізації державної молодіжної політики присвятили свої праці і вітчизняні і зарубіжні учені: М. Алле, М. Головатий, В. Головенько, Р. Еренберг, М. Портер, М. Перепилиця, Дж. Ріфкін, Р. Сміт, Й. Шумпетер. Багато фундаментальних досліджень здійснено Українським інститутом соціальних досліджень імені Олександра Яременка.

Мета статті – дослідити актуальний стан проблем молоді в сучасній Україні та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Соціальні проблеми зумовлюються суперечностями, що потребують свого вирішення на шляху соціального становлення молоді та наявні у всіх сферах її життєдіяльності про що свідчить наше дослідження.

Для їх виявлення ми провели емпіричне дослідження, у якому взяли участь 40 молодих людей віком 17-20 років, які проживають у місті Луцьку. У якості інструментарію дослідження було використано розроблену нами анкету. У першу чергу ми з'ясували якою діяльністю займаються респонденти. Аналіз даних показав, що 70% респондентів навчаються, інші 30% – працюють. Однак те, що з числа тих хто навчається, жоден з опитаних не зазначив, що підпрацьовує може свідчити про те, що саме в молодіжному середовищі панує високий рівень безробіття – найчастіше вимушений. Проблемами, з якими стикається молодь під час пошуку роботи є наявність стажу роботи або ж робота не пов'язана з майбутнім фахом. Менш значущими є вимоги до фахових знань і умінь.

Діагностуючи проблему міжособистісного спілкування ми отримали наступні результати: 20% респондентів не мають проблем у спілкуванні з батьками, друзями та найближчим оточенням; у інших 20% проблеми наявні; у 60% опитаних непорозуміння виникають час від часу.

Сучасну молодь турбують різноманітні антисоціальні прояви (рис.1).

На думку 50% респондентів головною проблемою молоді в сучасному українському суспільстві є інтернет-залежність; 30% – алкоголь; 20% – безробіття.

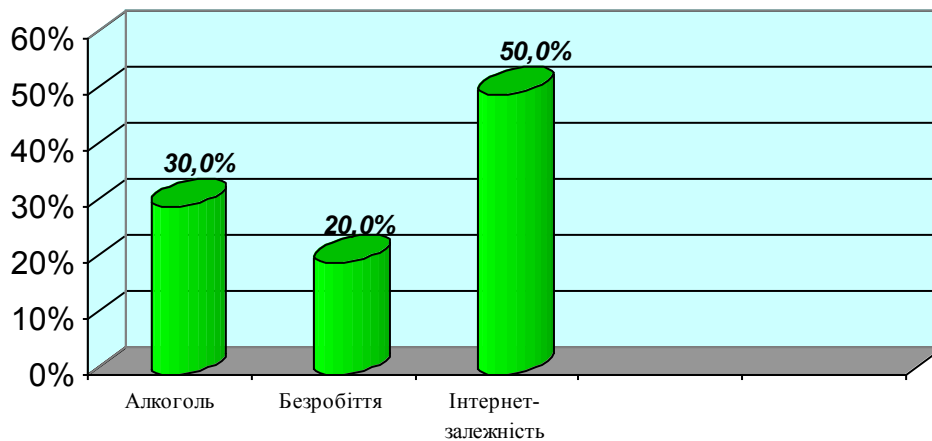

Рис 1. Антисоціальні прояви у молодіжному середовищі, що турбують саму молодь

Сучасна молодь не є однорідною масою, вона прагне різносторонньо розвиватися, бути особливою і вирізнитися серед однолітків. Для неї притаманне прагнення до самореалізації, самоствердження та розвитку своїх особистісних можливостей, однак не всі молоді люди освіту вважають чинником самореалізації про що свідчать результати опитування (рис.2). Отримати гарну освіту прагне тільки 20%, мати власний бізнес (10%).

Для молоді притаманне прагнення до створення сім'ї (40%), що є одним з аспектом соціального становлення особистості.

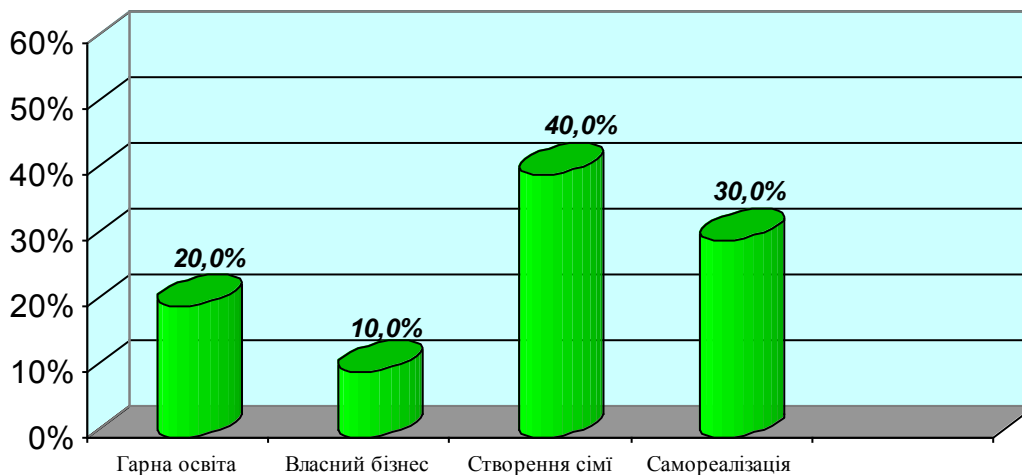

Рис. 2. Прагнення сучасної молоді

Серед базових цінностей молоді люди відмітили толерантність (30%), доброту, милосердя (по 25%), патріотизм (20%). На жаль, молодь не надає належної уваги і загальнолюдським цінностям і патріотичному вихованню. Значна частина молоді не відчуває гордості за свою державу та українську націю.

В процесі опитування ми з'ясували що молодь, сьогодні, найбільше турбує стан їх здоров'я (30%), адже багато профілактичних послуг є недоступними для молодих людей через високі ціни. Фінансові труднощі наявні у 20% опитаних, а вони відображаються і на здоров'ї, харчуванні, відпочинку тощо. Проблемами безробіття, нівелюванням моральними цінностями та політичною ситуацією переймаються по 10% опитаних. Узагальнення отриманих даних подаємо на рис.3.

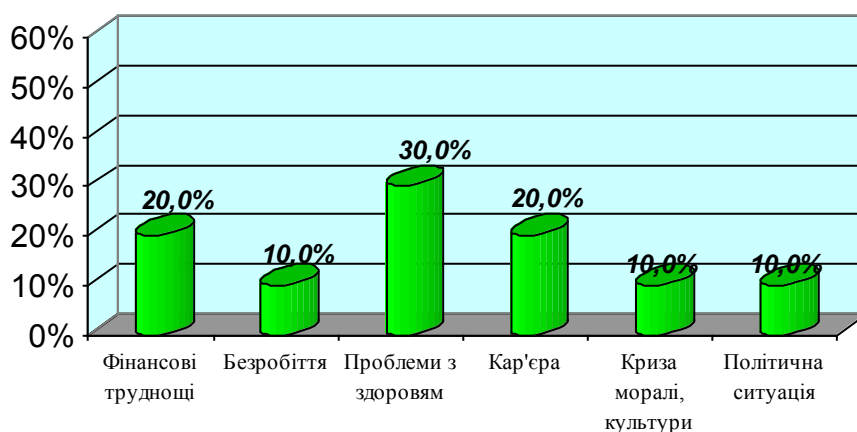

Рис. 3. Ситуації, що непокоять молоду людину

Стосовно головної життєвої мети молодих людей були отримані такі відповіді (рис.4).

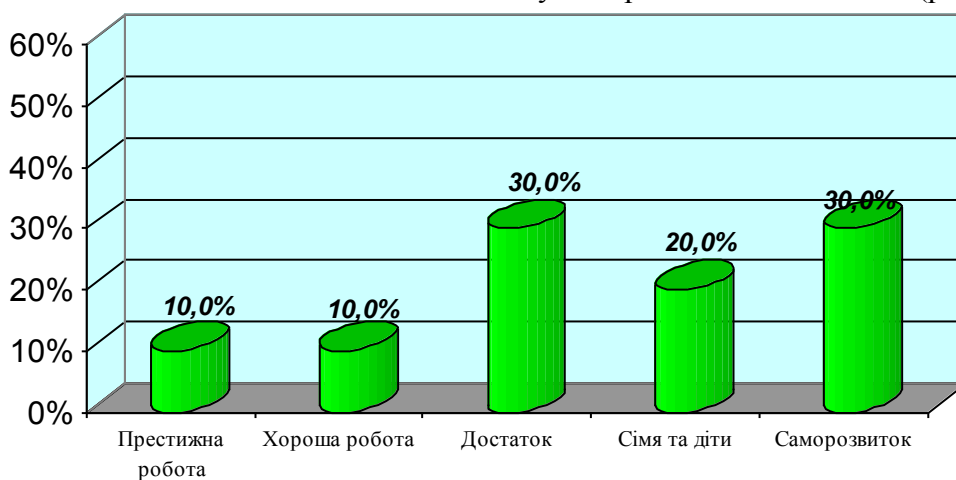

Рис. 4. Головна мета в житті молодої людини

Про наявність престижної власності заявили 10%, бажання мати хорошу роботу відмітили 10%, жити в достатку заявили 30%, наявність сім'ї та дітей – 20%, саморозвиток – 30%. Отже, як бачимо, для молодих українців пріоритетними є сімейне життя в достатку з постійним самовдосконаленням.

Стосовно проведення дозвілля були отримані такі результати (рис.5).

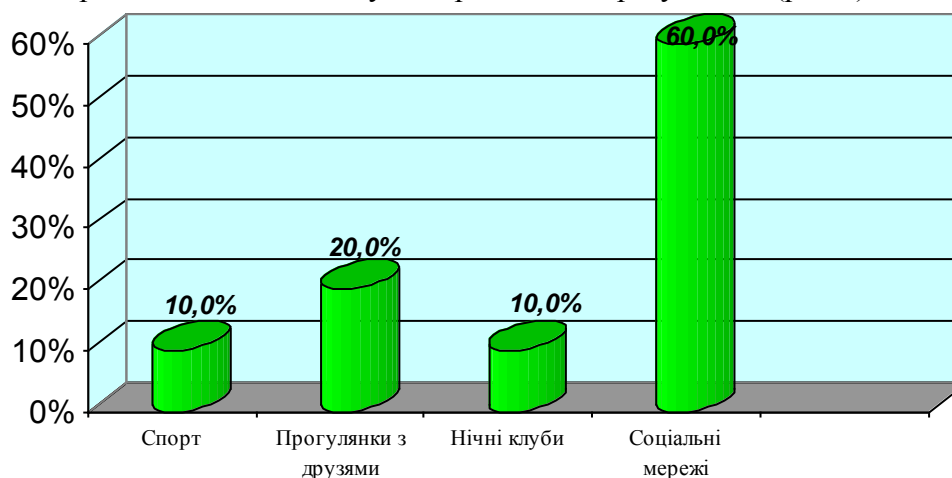

Рис. 5. Розподіл респондентів стосовно проведення ними дозвілля

10% опитаних займаються спортом у вільний час, 20% – проводять час з друзями, 10% – у нічних клубах, 60% – у соціальних мережах. Вищезазначені результати підтверджують, що сучасна молодь надає перевагу спілкуванню в мережі Інтернет.

Варто зазначити, що у громадянському суспільстві велика увага приділяється активності молоді як механізму вирішення їх проблем. Молодь має бути і об'єктом і суб'єктом в реалізації молодіжної політики, про що зазначено в Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні [1]. В Інтернеті таку активність розвинути неможливо, а тільки при активній участі в житті суспільства, громади, колективу, громадській організації, однак молоді люди не достатньо орієнтуються у діяльності різноманітних молодіжних організацій – називають Червоний Хрест, Пласт, Молодіжну платформу, хоча і не проти долучитись до їх діяльності.

Молодь розуміє, а таких 50%, що в нашій державі все зміниться на краще за умови їх активної життєвої позиції. Насторожує той факт, що 25% опитаних відчувають страх перед майбутнім, наступним 25% молодих людей притаманне відчуття, що все іде нормально.

Варто зазначити, що половина респондентів (50%) вважають, що держава недостатньо уваги приділяє молоді, а звідси і їх проблеми, 40% опитаних рахують, що сама молодь не є досить активною, 10% вважають винними своїх батьків у їх проблемах.

Разом з тим, молодь ставить розрахунок на себе і власні сили (80%), хоча не дуже має впевненість у них. 10% опитаних сподіваються на допомогу батьків при здійсненні своїх планів, наступні 10% на допомогу друзів.

Отже, серед соціальних проблем українського суспільства, які на думку української молоді є найважливішими, виділяємо: інтернет-залежність, хвороби, безробіття, нівелюванням моральними цінностями, брак національно-патріотичного виховання, фінансові труднощі тощо.

Незважаючи на проблеми, з якими постійно стикається молодь, у наш час значно розширилися можливості для власного вибору життєвого шляху, стилю життя, системи ідеалів і цінностей. Одночасно зростає індивідуальна відповідальність за власний вибір, потреба в самопізнанні та самоутвердженні. Така ситуація обумовлює необхідність розробки та вдосконалення шляхів стабілізації соціальних процесів спрямованих на відтворення інтелектуального й трудового потенціалу суспільства.

Сучасна молодіжна політика в Україні має ґрунтовну нормативно-правову базу, є системною і багатогалузевою. Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р); «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р), Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до окремих постанов Кабінету Міністрів України (18.02.2016 р) та ін.

Вона охоплює такі важливі напрями реалізації державної молодіжної політики, як забезпечення доступності до навчання та ринку праці, благополуччя і соціально-економічні права, житло, громадянство, відпочинок, здоров'я, мобільність та багато іншого. Одночасно відповідні органи державної влади України приділяють пильну увагу аналізу становища молодих громадян, з'ясуванню тенденцій їх розвитку, прогнозуванню змін у середовищі молодішої генерації.

Міністерством молоді та спорту України, за участю громадського сектора, розроблена «Дорожня карта реформування молодіжної сфери». Завдання реформування полягає у розвитку національних і місцевих ініціатив молоді; створення нових інструментів освіти; запровадження європейських норм та стандартів у молодіжній політиці; підвищення мобільності молоді (50% молоді мають відвідати інші регіони країни та країни ЄС).

Інструментами реформування мають бути:

1. Розроблені, на основі Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки (від 13 жовтня 2015 року), Програми національного-патріотичного (громадянського) виховання молоді на 2016–2020 рр.).

Відповідно до Стратегії національно-патріотичне виховання має набути характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства, громадян з формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй державі.

В основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму у дітей та молоді.

Основними складовими національно-патріотичного виховання мають стати громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне виховання [7].

2. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016 – 2020 роки (якісна освіта, доступне житло, гідна робота, здорова молодь, національно-патріотичне виховання, підтримка вразливих груп молоді. Набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти (розвиток неформальної освіти)) [2].

3. Міжнародна молодіжна співпраця (двосторонні молодіжні ради обміну молоді з іншими країнами, відкриття та започаткування нових проектів для молоді, залучення на молодіжну політику донорських коштів).

Індикаторами впровадження дорожньої карти є: 100 регіональних молодіжних центрів, що мають національний знак якості; 50 000 молодих людей пройшли профорієнтаційний тест; 10 000 волонтерів, залучених до діяльності Національної волонтерської служби; 50 наметових полів для проведення літніх таборів; 4000 навчених кваліфікованих молодіжних працівників

Щорічне соціологічне дослідження стану молоді та моніторинг змін у молодіжному середовищі відповідно до індикаторів, розроблених за принципами і рекомендаціями Економічної та Соціальної Ради ООН.

Висновки. Перед сучасною молоддю відкриваються можливості самостійної інтерпретації соціальної дійсності та вибору способу дій, стилю життя, які на її думку є найбільш адекватними суспільним змінам. Держава у свою чергу намагається об'єктивно оцінити проблеми молоді, та провадити державну молодіжну політику адекватну сучасному періоду розвитку держави.

Джерела та література

1. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [Електронний ресурс] // режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016 – 2020 роки [Електронний ресурс] // режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>
3. Карнаух А. Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні / Анна Карнаух // Політичний менеджмент. – № 4, 2005. С. 63-69.
4. Корпач Н. І., Сидорук І. І. Основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні: соціально-педагогічний аспект / Н.І.Корпач, І.І.Сидорук // Педагогічний часопис Волині науковий журнал. – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2016. – №2 (3). – С. 30-34.
5. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). – Київ, Український інститут соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с.
6. Смук О. Т. Соціальні проблеми сучасної молоді України в умовах трансформації політичної та соціально-економічної системи / Оксана Тарасівна Смук, Максим Ростиславович Козубовський // Педагогіка, соціальна робота. Вип. 30. – Ужгород. С. 159 – 161.
7. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 [Електронний ресурс] // режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>
8. Сидорук І. І., Корпач Н. І. Європейська волонтерська служба як чинник розвитку соціальної активності молоді // Педагогіка [Текст] : зб. наук. пр. : [матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми педагогіки і соціальної роботи (15 травня 2017 р.)] / за ред. П. М. Гусака, А. В. Лякішевої та Н. І. Корпач. – Луцьк : Вежа-Друк. – 2017. – С.263–266.

References

1. Deklaraciya «Pro zagal'ni zasady` derzhavnoyi molodizhnoyi polity'ky` v Ukraini» [Elektronny`j resurs] // rezhy`m dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Derzhavna cil`ova social`na programa “Molod` Ukrainy” na 2016 – 2020 roky` [Elektronny`j resurs] // rezhy`m dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>
3. Karnaux A. Problemy` molodizhnoyi polity'ky` v suchasnij Ukraini / Anna Karnaux // Polity`chny`j menedzhment. – # 4, 2005. S. 63-69.
4. Korpach N. I., Sy`doruk I. I. Osnovni napryamy` realizaciyi derzhavnoyi molodizhnoyi polity'ky` v Ukraini: social`no-pedagogichny`j aspekt / N.I.Korpach, I.I.Sy`doruk // Pedagogichny`j chasopy`s Voly`ni naukovy`j zhurnal. – Lucz`k : PP Ivanyuk V.P., 2016. – #2 (3). – S. 30-34.
5. Perepely`cya M. P. Derzhavna molodizhna polity`ka v Ukraini (regional`ny`j aspekt). – Ky`yiv, Ukrainys`ky`j insty`tut social`ny`x doslidzhen`, Ukrainys`ky`j centr polity`chnogo menedzhmentu, 2001. – 242 s.
6. Smuk O. T. Social`ni problemy` suchasnoyi molodi Ukrainy` v umovax transformaciyi polity`chnoyi ta social`no-ekonomichnoyi sy`stemy` / Oksana Tarasivna Smuk, Maksy`m Rosty`slavovy`ch Kozubovs`ky`j // Pedagogika, social`na robota. Vy`p. 30. – Uzhgorod. S. 159 – 161.

7. Strategiya nacional`no-patrioty`chnogo vy`hovannya ditej ta molodi na 2016 – 2020 [Elektronny`j resurs] // rezhy`m dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>
8. Sy`doruk I. I, Korpach N. I. Yevropejs`ka volonters`ka sluzhba yak chy`nny`k rozvy`tku social`noyi akty`vnosti molodi // Pedagogika [Tekst] : zb. nauk. pr. : [materialy` VIII Mizhnarodnoyi naukovy`praky`chnoyi konferenciyi naukovciv, aspirantiv ta studentiv «Aktual`ni problemy` pedagogiky` i social`noyi roboty` (15 travnya 2017 r.)] / za red. P. M. Gusaka, A. V. Lyakishevoyi ta N. I. Korpach. – Lucz`k : Vezha-Druk. – 2017. – S.263–266.

Корпач Надежда, Филонова Наталия. ПРОБЛЕМЫ МОЛОДЕЖИ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ. В статье указано, что быстрые, непредсказуемые преобразования, интеграционные, глобализационные, сложные социально-экономические и политические процессы в современном украинском обществе обусловили обострение ряда молодежных проблем. В частности: молодежная безработица; проблемы в общении с родителями, друзьями и ближайшим окружением; интернет-зависимость; употребление алкоголя; нивелирование моральными ценностями.

Молодые люди (50%) понимают, что положительные изменения в стране состоятся при условии их активной жизненной позиции, констатируя при этом что не являются достаточно активными. В решении разнообразных проблем рассчитывают на себя и собственные силы, хотя не очень уверены в них.

Современная молодежная политика в Украине имеет основательную нормативно-правовую базу, которая является системной и многоотраслевой. Для совершенствования реализации молодежной политики Министерством молодежи и спорта Украины, с участием общественного сектора, разработана «Дорожная карта реформирования молодежной сферы». Задача реформирования заключается в развитии национальных и местных инициатив молодежи; создание новых инструментов образования; внедрение европейских норм и стандартов в молодежной политике; повышение мобильности молодежи (50% молодежи должны посетить другие регионы страны и страны ЕС).

В статье сделаны выводы, что перед современной молодежью открываются возможности самостоятельной интерпретации социальной действительности и выбора способа действий, образа жизни, которые, по ее мнению, являются наиболее адекватными общественным изменениям. Государство в свою очередь пытается объективно оценить проблемы молодежи, и проводить государственную молодежную политику адекватную современному периоду развития государства.

Ключевые слова: молодежь, социальные проблемы, государственная молодежная политика.

Korpach Nadiia, Filonova Nataliia. YOUTH PROBLEMS AND SOLUTIONS IN MODERN UKRAINE. Unpredictable transformation, integration, globalization, complex socio-economic and political processes in the Ukrainian society led to the aggravation of a number of youth issues. Such as youth unemployment; problems in communicating with parents, friends and immediate environment; Internet addiction; alcohol; leveling moral values.

Young people (50%) understand that positive changes take place in the country subject to active life position, although ascertain that are not very active. Young people in addressing various problems themselves and rely on their own strength, though not very confident in them.

Modern youth policy in Ukraine has a sound legal framework that is systematic and diversified. of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, with the public sector, developed the "Roadmap reform the youth field" to improve the youth policy. The task of reform is to develop national and local initiatives of young people; creating new tools of education; the introduction of European standards in youth policy; increase the mobility of young people (50% of young people have to visit other regions and countries of the EU).

The article concluded that modern youth to open up the possibility of self-interpretation of social reality and choice of action, lifestyle, which it believes is most appropriate for social change. The state, in turn, tries to objectively evaluate the youth, and pursue state youth policy adequate to the modern period of development.

Key words: youth, social problems, state youth policy.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2017 р.

УДК 37.03:376.1

Ірина Кузава, Галина Кайдалова

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТОЛЕРАНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається проблема розвитку толерантної особистості у сучасному суспільстві, визначається її цінність під час запровадження інклюзивної освіти. Наведено різні підходи до розуміння поняття толерантності: філософський, психологічний, медико-біологічний, політологічний, соціологічний та